

Funktionsprogram för förskola i Charlottendal

Inledning

Funktionsprogram för förskola ska hjälpa utförare samt konsulter och entreprenörer att säkerställa att kvalitet och funktionalitet lever upp till de krav som ställs på byggandet av en förskola. Funktionsprogrammet ska vidare hjälpa aktörerna förstå hur rådande pedagogiska principer kan utvecklas och återspeglas i disponeringen av en förskolebyggnad.

Syfte och avgränsningar

Syftet med funktionsprogrammet är att det ska ligga som ett underlag avseende uppförande av en ny förskola. Funktionsprogrammet ska inte betraktas som en restriktiv samling av krav. Utföraren ska, i samråd med beställaren, säkerställa funktionsprogrammets anpassning till det konkreta projektet med de avvikelser detta kan medföra samt att sörja för att funktionsprogrammet fungerar som ett styrdokument vid utarbetandet av lösningar. Lagkrav, myndighetskrav, standarder och aktuell läroplan för förskolan ska följas. Dessa redovisas inte specifikt i funktionsprogrammet och ska alltid inhämtas från ursprungskällan.

Metod

Arbetet med att ta fram funktionsprogrammet har letts av kommunens förskolestrateg och lokalstrateg med stöd av en pedagogisk referensgrupp, huvudskyddsombud och en utökad referensgrupp bestående av representanter från ledningen för utbildningssektorn samt kommunens fastighetsenhet. Beslutande instans är utbildningsnämnden i Värmdö kommun. Materialet grundar sig på tidigare framtaget lokalprogram för förskolan i Mörtlös samt andra kommuners funktionsprogram.

Disposition

Programmet är indelat utifrån följande huvudsakliga funktionsgrupper:

1. Övergripande parametrar
2. Angöring och entréer
3. Barnens vistelseytor inomhus
4. Kök
5. Personalytor
6. Barnens vistelseytor utomhus

FUNKTIONSPROGRAM

Övergripande parametrar

Storlek, omfattning och placering

Lokalerna ska vara generella och flexibla. Med flexibilitet menas att byggnaden inom sin givna yta lätt kan anpassas eller byggas om för att uppfylla nya behov. Att en lokal är generell innebär att lokalen, utan att byggas om, kan användas till många av förskolans verksamheter till exempel genom att man möblerar om eller skärmar av delar av rum.

Förskolebyggnadens placering på tomten ska ske utifrån målsättningen att få en säker och rumsligt utvecklingsbar lekmiljö, ett begripligt, säkert och funktionellt trafiksystem, ett bra lokalklimat på gården samt en fungerande avvattning. Byggnaden ska placeras så att den så bra som möjligt bidrar till en positiv gatumiljö utanför tomten. Områdets infrastruktur ska beaktas vid placering på tomten för att optimera dialogen med förskolans omgivning. Utformning och placering av entréer och varumottagning är viktig så att dessa är lätta att hitta när man närmar sig byggnaden.

Förråd och andra byggda delar placeras på gården så att de skapar rumslighet och vindskydd samtidigt som de inte bör blockera viktiga siktstråk. Särskild hänsyn tas till sol- och vindförhållanden på tomten. I förekommande fall ska särskilda åtgärder för skydd mot buller och avgaser vidtas.

Placering och utformning av förskolemiljön ska i högsta möjliga grad försvåra möjligheten till skadegörelse, till exempel genom att undvika nischer och zoner utom synhåll för passerande samt att förskoleområdet är upplyst nattetid.

Samband och flöden

Det är av stor vikt att utförande aktör i samband med projekteringen är väl insatt i förskolans logistik och flöden för att möjliggöra optimering av ytornas disposition och organisering av rumsfunktioner. Utföraren måste därför skaffa sig en god bild av vilka som rör sig i och i anslutning till förskolan under ett typiskt dygn (föräldrar/anhöriga, barn, pedagogisk personal, kökspersonal, städpersonal, leveranser, soptömning, externa besökare, vaktmästare etc.) och hur den fysiska miljön dikterar deras rörelsemönster.

Särskild vikt ska läggas vid planering av övergångar mellan ute- och innemiljö och gränzoner. Man ska kunna se och uppleva grönska inifrån förskolan. Låga fönster med utsikt över grönska i anslutning till förskolebyggnaden skapar naturupplevelse även inomhus. Det ska finnas direktaccess mellan byggnad och gård vilket gör det lätt att flytta ut den pedagogiska verksamheten.

Lokalerna ska präglas av öppenhet, med visuella kontakter och god möjlighet till uppsikt och utblick. För att skapa en öppen miljö med tydliga samband är planlösningens utformning och glaspartier viktiga komponenter. T.ex. bör överblick finnas från skötrum till avdelning, fönster i dörr bör finnas mellan olika rum på avdelningen och låg bröstning i allrums fönster till utemiljön, för ut/insyn för både barn och vuxna bör finnas. Viktigt är dock att säkerställa att det finns tillräcklig väggyta för möblering och upphängning av

barnens alster. Det är även viktigt att barnen erbjuds möjlighet att dra sig undan till en lugn plats.

Teknisk standard

Miljö och material

Värmdö kommun har som mål att ha hållbara fastigheter och lokaler med god inom- och utomhusmiljö. För kommunen är det viktigt att bidra till en hållbar framtid och skapa långsiktigt hållbara fastigheter och miljöer. Kommunens fastigheter ska byggas energi- och resurssnålt med minsta möjliga miljöstörning samt med låg livscykelkostnad. En minskad energianvändning, sunda materialval och en minskad miljö- och klimatpåverkan ska därför eftersträvas vid nybyggnation. Underhållet ska vara rimligt med en fungerande drift.

Lokalerna ska utformas så att olycksfall och skador i form av till exempel fall-, kläm- och brännskador undviks.

Golvmaterial ska uppfylla höga krav på hållbarhet samtidigt som det är lättstädat, ljud-dämpande och komfortabelt att gå på. Golvmaterial ska även vara tillräckligt mjukt vid fall. I våtutrymmen ska halksäkra golvmaterial användas. I anslutning till entrén ska golvbeläggningen fånga upp smuts och hindra att smuts bärs in i lokalen.

Väggar ska vara lättskötta och tåliga. Väggarna målningsbehandlas och inbyggda hörnskydd används i utsatta hörn.

För att undvika olyckor ska slagdörrar inte öppnas mot ytor där man rör sig snabbt. Barn ska kunna öppna dörrarna själva, men beslagen ska sitta på vuxenhöjd. Alla dörrar ska ha klämskydd.

Inga material får vara eller riskera att vara skadliga för barnen. Golvmattor får t.ex. inte innehålla reproduktionshämmande ämnen som t.ex. PVC, ftalater och bisfenol. Naturskyddsföreningens ”Giftfria barn leka bäst” 2013 ska följas.

Fast inredning bör vara anpassad, ergonomisk och tillmötesgående. Det är viktigt att höjder anpassas efter barnen, t.ex. fönster, fasta sittytor, krokar m.m.

Ventilation

Byggnaden ska uppfylla lagar och regler på luftomsättningar/timme i rum. Förskolans ventilationsanläggning ska dimensioneras för att det på varje avdelning ska kunna inrymmas minst 25 barn och 4 stycken pedagoger. I rörelserummet, matsalen och köket ska finnas tryckknapp för timerstyrd forcering av ventilationen. Tryckknapp ska sitta på höjd så att de minsta barnen inte når den.

Undvik att placera ventilationsaggregat i rum där barn vistas eller på fasaden som vetter mot förskolans utemiljö.

Värme och sanitet

Uppvärmning av förskolan sker via vattenburen värme (fjärrvärme) och radiatorer, golvet ska hålla en temperatur på 20 grader.

Utvändiga vattenuttag skall finnas vid varje entré, inklusive gårdsbrunn, och för odlingslotter och bevattning av gräsmattor.

Ljud, ljus och belysning

Lokalerna ska uppfylla kraven på att förebygga olägenhet för människors hälsa vilket bl.a. innebär att de ska ha en god luftkvalitet och en god ljus- och ljudmiljö.

Ljudkrav enligt ljudklass C, SS25268:2007, ska gälla för parametrarna luftljudsisolering, stegljudsnivå. Ljudkrav enligt ljudklass B, SS25268:2007, skall gälla för parametrarna installationsbuller och trafikbuller. Ljudkrav enligt ljudklass A, SS25268:2007, skall gälla för parametern efterklangtid. Dock med följande förtydliganden/undantag: När två rum med olika krav gränsar till varandra gäller det högre kravet. Avsteg görs för barn-wc där ljudkrav i dörr är 0 dB så att man kan höra ropande barn. Avsteg gäller även för utrymmen med öppet förhållande till kommunikationsytor.

Kraven är avsedda som minimikrav. Vald planlösning kan göra att kraven behöver höjas för vissa rum.

Fönster ska anpassas så att barnen kan se ut. Minst ett fönster i varje rum ska vara öppningsbart, dock med barnspärr.

Allmänbelysning, punktbelysning och dagsljus ska komplettera varandra för att uppnå en mjuk ljussättning. Det är viktigt med god genomlysning av lokalerna. Belysningen ska vara programmerbar. Dimfunktion är önskvärt. För allmänbelysning används LED-armaturer vilka tänds i huvudsak manuellt samt med hjälp av rörelsedetektorer i förrådsutrymmen och dylikt - mörka utrymmen utan naturligt dagsljus ska förses med armaturer med frånvarosläckning. Det ska finnas möjlighet att kunna släcka belysningen i hela huset med en strömbrytare, förslagsvis placerad i anslutning till huvudentré och larmdon. Samtliga utrymmen ska kunna mörkläggas och stänga ute oönskat ljus och för att säkra ett behagligt inneklimat.

Parkeringsplats, vägar och gångvägar förses med stolpbelysning eller motsvarande. Vid entréer, uteplatser och utomhusförråd ska dagsljusstyrd belysning med LED-armaturer installeras.

Säkerhet och tillgänglighet

Trappsteg, såväl inomhus som utomhus, ska vara halksäkra och tydliga att se. På första och sista steget ska trappor markeras med minst 40 % ljushetskontrasterande material.

Räcken placeras på båda sidor om trappor och utformas så att barn inte faller igenom, fastnar eller uppmuntras till klättring och "rutschning". God genomsikt gör att barn undviker att klättra för att se vad som finns bakom. Krav på grindar både uppe och nere vid trappa.

Högt sittande handtag, för att hindra barn att öppna dörrar, får endast monteras där de inte kommer i konflikt med brandutrymningsväg.

Alla karmar och hörn där matvagn ska passera för att komma till avdelningarna ska förses med ändamålsenliga skydd. Inga höga trösklar.

Samtliga dörrar där barn förväntas vistas ska ha klämskydd.

Brandskydd planeras i samråd med Räddningstjänsten liksom utrymningsplan. Takfotslarm ska finnas. Detektorer/siren ska installeras inomhus. Centralenheten skall kunna kopplas till vaktbolag respektive räddningskåren. Brandlarmstablå och larm bör sitta vid huvudentré.

Förskolan ska vara fullt tillgänglig för alla och lokalerna ska tillgänglighetsanpassas utifrån gällande lagar och regler. En av avdelningsentréerna tillgänglighetsanpassas med dörröppningsautomatik. Hiss ska finnas mellan våningsplanen. Hissen ska ha barnsäkrad ingång.

El, larm och lås

Akustiskt och induktivt störningsfri belysning och annan elinstallation ska väljas. Strömbrytare till belysning och städuttag monteras vid samtliga dörrar till utrymmena. Uttag ska finnas i den omfattning som verksamheten kräver. Alla vägguttag ska vara barnsäkra, petsäkra och skyddsjordade. Eluttag i barnrum placeras på höjd så att barnen inte kan nå dem. Antal och placering av eluttagen ska bestämmas i samråd med beställaren.

Larmsystemet ska vara adresserbart, exempelvis till en larmcentral. Manövertablå ska finnas vid huvudentré. Larmet ska vara direktkopplat till upphandlad larmoperatör eller vaktbolag. Inrymningslarm är önskvärt liksom särskilt fryslarm.

Låssystem ska utformas i samråd med beställaren. Särskilt vikt ska fästas vid personalsäkerhet i samband med stängning och öppning av förskolan utanför ordinarie verksamhetstid. Barn ska inte kunna låsa sig inne, eller rymma ut. Svåradministrerade låssystem ska undvikas. Larm- och låssystem ska vara möjliga att aktivera för delar av förskolan.

Laddvagnar, datortillbehör och annan stölbegärlig utrustning ska kunna förvaras i särskilda utrymmen som är insynskyddade utifrån. Utrymmena bör placeras i närheten av respektive hemvist och minst ett per våningsplan.

IT

Det ska finnas infrastruktur som underlättar arbetet för ett digitalt arbete, inklusive fiberanslutning. Planering och placering av nätverksuttag, trådlösa accesspunkter etc. ska ske i samråd med beställaren. Det är viktigt att även ta hänsyn till utomhusmiljön då användning av lärplattor även förekommer på gården. Kanalisation i golv och vägg för samdragnings av el och nätverkskabel bör finnas för att säkra framtida behov. Formgivning av fastighetens layout/ritning behöver ske i samråd med beställaren i syfte att säkerställa att tak-, vägg- och golvytor skapas på ett sätt som uppmuntrar kreativitet och ger fler möjligheter till placering av väggmonterad display och/eller projektor och duk. Hänsyn behöver

tas till placering av fönster och dörrar. Utrymme ska finnas för smidig och lättillgänglig placering av skrivare som personal kan använda i anslutning till arbetet i barngrupp. Låsbart utrymme utrustat med el-uttag (för laddning) för förvaring av lärplattor och annan dyrbar utrustning ska finnas. Trösklar bör undvikas i syfte att möjliggöra trygg förflyttning av laddningsskåp eller mediavagnar.

Avfallshantering

Avfallshanteringen utformas enligt gällande lokala bestämmelser och i samråd med nyttjaren. Utrymme för avfallshantering ska utformas på lämpligt sätt med hänsyn till källsortering. Plats ska finnas för förvaringskärl för minst fraktionerna restavfall, tidningspapper, pappersförpackningar, glas (färgat/ofärgat), hårdplast, batterier och metall. Soputrymmet ska ligga i nära anslutning till kök, blöjhantering och lastzon. Utrymmet ska förses med golvbrunn, avspolningsslang samt ha erforderlig golvlutning.

Utrymmena ska utformas så att risk för skadedjur minimeras.

Angöring och entréer

Parkering och angöring

Angöring för varutransporter (mat, sopor, post resp. övrigt material). Matleveranser ska ha egen ingång. Matleveranser bör vara under tak. Med exempelvis ett skyddande plank anordnas ett utrymme för sophantering. D.v.s. kartonger, blöjor, städsopor skall kunna separeras i olika förvaringskärl (500 l) och att sopentreprenören maskinellt skall kunna tömma sopkärlen.

Angöring fotgängare bör vara inne på förskolegården.

Parkering personalens bilar och föräldrar för hämtning och lämning, samt parkering övriga besökare. Parkering för hämtning/lämning kan vara av ficktyp utmed gata om det inte ryms på tomten. Max 15 minuters parkering bör råda.

Väderskyddad cykelparkering ska finnas i anslutning till huvudentrén.

Entréer och skyltning

Huvudentrén ska vara tydlig och identitetsskapande såväl på insida som utsida. Den ska vara lätt att hitta även för den som inte tidigare varit där. Huvudentrén bör ha ett bra samband med den gemensamma ytan. Huvudentrén bör förses med ringklocka eller porttelefon då den under delar av dagen kan komma att vara låst. Personalutrymmen bör ligga i anslutning till huvudentrén.

Entréer generellt ska erbjuda en trygg och välkomnande miljö för hämtning och lämning av barn. En informationstavla med kartbild och namn på hemvister på förskolan bör finnas vid huvudentrén för att skapa tydlighet för besökare.

Det ska finnas plats för alla som ska lämna/hämta för att undvika köbildning och längre parkeringstider. Barnen behöver även plats för att kunna ligga ner på golvet och ta på sig kläder.

Markytan utanför entréer bör vara skyddade av ett skärmtak eller liknande. Skärmtak över entréer utformas så att det inte bidrar till trängsel. Vid dörrautomatik ska det gå att justera till barnsäkert läge med öppningshjälp och stängningsbroms. Avsmalnande ytor innanför entrén ska undvikas.

Skyltning ska underlätta för besökare att hitta rätt och tydligt visa förskolans namn och placeringen av skyltar ska vara logisk med tanke på hur människor närmar sig förskolan. Skyltning på fasad ska vara belyst under dygnets mörka timmar. Skyltar monteras så att de enkelt går att rengöra, bytas ut etc. Särskild hänsyn ska tas till risk för skadegörelse.

Varutransporter och leveranser

Varutransporter till verksamheten ska vara möjliga att utföra med hög säkerhet för såväl leverantörer som barn och föräldrar. Barns och föräldrars yta för angöring ska separeras från varuleveranser. Varuintag och/eller lastkaj ska finnas och vara väderskyddad. Varuleveranser ska skiljas från skolgård/lektytor samt från zoner för hämtning och lämning.

Vid gods/varumottagningar ska det vara enkelt att nå personal och dessa entréer får gärna vara försedda med en porttelefon. Ytterdörrar till lastkajer och varumottagningar ska ha tillräckligt breda dörrar för att ge möjlighet till in- och utlastning av skrymmande gods. Dörrar för varumottagning ska vara uppställningsbara.

Barnens vistelseytor inomhus

Förskolan delas in i olika hemvister där varje hemvist är att se som en egen organisatorisk avdelning. En del ytor är avdelningsspecifika medan andra är gemensamma för hela eller delar av förskolan. I princip är samtliga utrymmen där barn vistas under sin tid på förskolan utrymmen för pedagogisk verksamhet. Ofta pågår det många aktiviteter i de olika rummen samtidigt.

Varje hemvist ska planeras för i genomsnitt 20 barn, småbarnsgrupper några färre och storbarnsgrupper några fler. Detta innebär 6 hemvister för totalt 120 antal barn. För de sex barngrupperna kan gruppdelningen se ut som följande; två yngre barngrupper (1-2 år), två grupper med mellanstora barn (3-4 år) och två äldre barngrupper (4-5 år). Yngre barngruppers hemvist ska kunna anpassas för uppdelning i mindre barngrupper utifrån Skolverkets riktmärken för barngrupper i förskolan. Antal vuxna per hemvist: 4-6 st.

En utgångspunkt i ytor är max 10 kvm/barn inomhus (BRA, exklusive teknikutrymmen).

Hemvister

Varje avdelning bör omfatta ca 100 kvm och nedan angiven disposition ska eftersträvas.

Egen entré/kapprum

Entrén bör ha ett vindfång genom att man har dubbla dörrar där vindfånget ligger utanför ytterväggen (klimatskalet) och fungerar som en sluss. Utanför entrén ska skrapgaller finnas. En spolplats med vattenutkastare ska finnas i närheten av entrén.

Kapprummen ska ha:

- diskbänk/ho och golvbrunn.
- stövel- och regnställstvätt med möjlighet att hänga upp stövlar på exempelvis pinnar
- 1 plats till varje barn och ha en hyllbredd 30 cm per barn. Bör ha flexibelt hyllsystem på skenor. Yngre barns hemvist ca 15-17 platser och för de äldre barnens hemvister 20-25 platser.
- skohylla för två par skor
- 2 avfuktande torkskåp typ tvättstugemodell.
- ett skåp per avdelning, mått; c:a 120 x 60 cm.
- kaphängare för pedagogers arbetskläder samt vuxna besökare
- en toalett i barnhöjd, lätt åtkomlig vid utelek. Finns WC/skötrum i anslutning till entré kan detta utrymme nyttjas istället.

Kapprummen kan om möjligt delas in i två delar där den yttre delen (eventuellt slussen) är avsedd för stövel- och regnställstvätt med krokar och pinnar för stövlar medan den inre delen är avsedd för barnens egna hyllor.

Hemvistspecifika rum

Varje hemvist ska ha ett allrum där det finns plats för lek och rörelse då det är den centrala vistelseplatsen för barnen under dagen. Allrum ska utrustas med diskbänk, över- och underskåp, kylskåp med frysack samt 2 stycken högsåp.

I anslutning till allrummet ska finnas minst två grupprum som ska vara flexibla i sin funktion. Insyn från allrummet ska vara god. Ett av rummen ska kunna nyttjas för sovvila och ska därför anpassas vad gäller ljud och ljus. Rum för sovvila kan också samnyttjas mellan avdelningarna och således vara större och ligga mer centralt, t.ex. rörelserummet. Utrymme ska finnas för att förvara sovmaterial.

Utevila: I direkt anslutning till hemvisterna för småbarnsavdelningarna ska det finnas möjlighet till utevila. Ytan ska vara skyddad för väder och vind och fungera under alla årstider. Ytan bör byggas så att den även kan nyttjas för pedagogisk undervisning. Ytan ska vara överblickbar inifrån via fönster. Förvaringsutrymme för sovsäckar och dylikt ska finnas inomhus i omedelbar närhet till utevilan.

I anslutning till allrummet ska det finnas ett lättillgängligt förråd med hyllplan för till exempel papper, färger, spel, pussel m.m.

Hygienrum

Utformningen och placeringen av hygienrum ska beakta barnens integritet. Det ska vara lätt för personalen att ha uppsikt samtidig som barnet på skötbordet eller på toaletten ska skyddas mot insyn från förbipasserande.

Varje hemvist ska ha ett eget skötrum/wc-rum. Rummet ska ha:

- dörr försedd med en glasruta

- 2 skötbord där barnen själva kan klättra upp med stöd från pedagog t.ex. trappstege alternativt skötbord som är höj- och sänkbart. Avspolningsmöjlighet och vask ska finnas intill
- golvbrunn
- 2 stycken WC. WC bör vara vägghängda och WC-lock bör vara dämpande. Dörrhandtagen till WC ska sättas ca 1 dm lägre än standard. Dörrar får inte vara låsbara. Hänsyn ska tas till barns räckvidd vid placering av toalettpappershållare.
- tvättränna i barnhöjd (610). Till tvättställen ska finnas med 2-3 blandare och tvåldispenser.
- inbyggd spegel längst med hela tvättrännan
- överskåp för blöjor och liknande
- behållare för pappershanddukar

Tillagningskök

Köket ska placeras centralt åtkomligt för hela förskolan med tillgång till dagsljus. Köket ska utformas enligt gällande lagstiftning avseende livsmedelshantering, arbetsmiljö och byggnormer. Detta innebär bland annat att logistiken, så långt det är möjligt, ska utformas så att rena och smutsiga flöden inte korsas. Utrustningen ska följa gällande föreskrifter och vara energisnål.

Varumottagning

Köket ska vara lätt åtkomligt för transporter utan att barn ska komma i vägen. Separat entré för varumottagning vid lastkaj med skärmtak ska finnas. Varumottagningen ska ha tillräckligt stor yta för att kunna motta, kontrollera och packa upp livsmedel innan de tas vidare in i lokalen. Detta för att undvika att orent material kontaminerar livsmedel och smutsar ner lokalen. Varumottagningen ska ha golvbrunn samt spolslang för rengöring. Soprum ska vara lätt åtkomligt för såväl kök som övrig verksamhet och för sophämtning. Köket placeras centralt åtkomligt för hela förskolan med tillgång till dagsljus.

Kök

Köket ska anpassas för tillagning av mat för ca 150 portioner. Köket bör ha:

- väl tilltagna arbetsytor
- specialkosthantering, bakning och övrig beredning av kött, fisk och kyckling
- kombiugn
- spishäll för storhushåll
- degblandare
- mikrovågsugn
- frysrum, frysskåp, kylrum och kylskåp
- förråd för torrvaror
- förvaringsutrymme för städ och kemtekniska produkter med utslagsvask
- förvaringsutrymme för porslin och engångsmaterial
- värmeskåp
- handfat

- separat diskrum med rymlig diskho, diskmaskin med automatisk lucköppning och in-/utmatningsytor, diskbänk med stora hoar för grytdisk, utrymme för smutsig respektive ren disk, handfat
- vagnsuppställning med plats för 1 vagn per avdelning ska finnas i eller i anslutning till kök och diskrum där ingen risk för kontaminering finns.
- Beredningsytor, kök och diskutrymme ska anslutas till fettavskiljare. Transportväg måste beaktas så att tömningsbilen kan stanna max 15 meter från tömningsplatsen.

Renseri och livsmedelsförvaring

Renseriet utrustas med grönsaksskärare och potatisskalare, samt kylskåp för frukt och grönsaker. Utrymmet bör ha dörr, bänk med ho, beredningsyta för grönsaker, eluttag och handfat.

Livsmedelsförvaring ska ligga i anslutning till varumottagningen och ska ha åtskilda kylutrymmen med termometer, frysar med termometer, frysrum och utrymme för torra livsmedel.

Materialval:

Blandare skall väljas och placeras på vägg (med hänsyn till höj och sänkbara bänkar) av modell som tillåter höga kastruller och grytor. Dusch/avspolningsmöjlighet skall finnas i renseri och diskrum. Stängningsventil ("propp") ska finnas i diskho i samtliga hoar. Materialval ska helst vara rostfritt.

Golvbeläggning anpassas till krav ur arbetsmiljösynpunkt (ej för halt) och hygiensynpunkt (lättstädad). Vid val av massagolv ska ytor under arbetsbänkar vara släta.

Trä och organiska material ska undvikas i samtliga köksutrymmen.

Övrigt

Minst 4 eluttag per arbetsbänk i kök. Bänkbelysning tänds med knapp placerad på vägg. Varje kök ska ett tillräckligt antal handtvättställ för att upprätthålla en god handhygien beroende på antal personal i köket samt beroende på kökets antal beredningsrum och lokalens storlek.

Livsmedelspersonal ska ha ett utrymme för omklädning i nära anslutning till kök. Utrymmet ska ha tillräckligt med plats för separat förvaring av arbets- och privata kläder, smuts-tvätt och rena arbetskläder.

En separat WC för kökspersonal i anslutning till köket med mindre förrum och handtvättställ, tillgång till dusch måste också finnas, denna är möjlig att dela med övrig personal och finns då belägen i personalytan.

Matsal

I anslutning till tillagningsköket ska det finnas en matsal för cirka 60 personer. I anslutning till matsalen skall finnas handtvättställ.

Samlings/rörelserum/ateljé/pedagogiskt kök

I direkt anslutning till matsalen ska ett samlings/rörelserum finnas. Rummet fungerar som ett gemensamt allrum med möjligheter till sammankomster och aktiviteter av olika slag.

En gemensam ateljé och verkstad för skapande verksamhet ska finnas, alternativt en ateljé och verkstad knuten till varje hemvist, för cirka 15-20 barn. Ateljén ska ha tillgång till vatten, diskbänk och ho. Avlopp i ateljé ska ha färg- och gipsavskiljare.

Pedagogiskt kök ska vara placerat i anslutning till matsalen. Köksinredning ska inkludera kylskåp, bänkskåp med diskbänksbeslag samt högskåp och väggskåp. Det ska även finnas spis och ugn med nyckelströmbytare med timer på lämplig höjd. Det pedagogiska köket ska ha tillgång till vatten och vara försedd med lämplig ventilation. Pedagogiska köket kan samnyttjas för undervisningen i förskolan och ska rymma cirka 15 barn och ett par pedagoger.

Personalytor

Det ska finnas ett personalrum som ska vara dimensionerat för minst 10 personer. Det ska finnas ett mindre arbetsrum per våningsplan med 2 stycken arbetsplatser för pedagoger i vardera rum. Ett separat mindre rum ska finnas för möjlighet till mindre möten.

Ett omklädningsrum med dusch och wc ska finnas på nedre plan. Rummet ska ha plats för skåp avseende pedagogers privata kläder och skor samt arbetskläder och arbetsskor. Tillgång till personal-WC ska finnas inom rimligt avstånd från avdelningarna utifrån tidsaspekt och arbetsmiljö.

Övriga ytor

En för avdelningarna gemensam tvättstuga placeras centralt i förskolan. Tvättstugan utrustas med tvättmaskin, torktumlare och torkskåp. Vidare skall där finnas en tvättbänk (120 cm) med över och underskåp. Utrymmet ska förses med golvbrunn.

Ett större gemensamt förråd för hela förskolan för förvaring av t.ex. förbrukningsvaror, jul- och annat högtidspynt m.m. Förrådet ska placeras centralt i byggnaden och ska vara låsbart. Dimensionering av rummet ska samplaneras med hemvisternas förråd.

Städrum ska innehålla utslagsvask, golvbrunn, plats för städvagn, låsbart skåp för kemikalier och hyllor. Möjlighet att förvara städutrustning hängande. Utrymmet ska vara frånluftsventilerat.

Barnens vistelseytor utomhus

Utemiljön har stor betydelse för att skapa trivsamma och trygga områden för våra medborgare. Inom kommunens fastigheter eftersträvas att all utomhusmiljö ska vara inbjudande, välskött, trygg och tillgänglig. Kommunen ska aktivt arbeta med att minska möjlighet till skadegörelse utanför verksamhetstid.

Friyta bör vara ca 30 kvm/barn. Gården ska vara överblickbar, t.ex. genom formen och placeringen på huset. Bevara naturmark där så är möjligt. Lekytor med utrustning ska ligga i direkt anslutning till lokalen.

Tomten inhägnas med ett minst 120 cm högt staket, cc stolpar 3 m, cc ögla 5 cm. 4 st grindar varav en extra bred för infart av fordon. Grind ut mot ett eventuellt skogsparti bör finnas. De yngre barnens gård ska ha separat inhägnad. Tips: tag hänsyn till snöröjning och sandning vid utformande av stängsel, grindar och gångstråk över förskoletomten. Beakta säkerhet och ergonomi: grindar ska vara svår att öppna för barnen, men lätt att öppna för vuxna.

Platser för barnvagnar med sovande barn, se ovan under hemvist.

Förråd: Förråd för leksaker t.ex. cyklar, bollar, sandleksaker, pulkor. Barnvagnsförråd ska rymma 4 syskonvagnar och 15 föräldravagnar för 3 avd./60 barn. Förskolans barnvagnar ska ha låsbart förråd, föräldravagnar ska ha olåst förråd eller skärmtak. Förråd bör ha belysning invändigt.

Belysningsstolpar utvändigt ska ingå, med timer, reglerbar. Ska täcka öppna ytor, lekyta med utrustning inkl. cykelslinga.

Sittplatser (såväl bänkar som bord) för barn och vuxna. Sittplatserna ska uppfylla funktioner såsom personalens övervakning och närvarokontroll, barnens vila, aktiviteter t.ex. rita, fruktstund etc. Gärna grillmöjlighet.

Solskydd (mot UV-strålning och hetta) ska finnas, t.ex. fasta parasoll alternativt skärmtak över bordsplatser. Skärmtak ska finnas över sandlåda. Skärmtak fungerar även som regnskydd och bör vara genomskinliga för att släppa igenom ljus. På de yngre barnens gård ska hela sandlådan täckas av solskydd, på storbarns- eller åldersblandad lekgård ska minst hälften av sandlådeytan ha solavskärmning.

Växtlighet: buskar, träd, blommor, gräsmatta, utifrån tomtens beskaffenhet. Inga giftiga växter. Inga starkt färgande bär/frökapslar.

Pulkabacke bör finnas, om det inte finns lämplig backe i närheten av förskolan. Utnyttja i första hand naturlig lutning på tomten. Beakta säker landning.

Lekutrustning: Lekutrustningen ska anpassas till respektive åldersgrupp. För de små barnen ska finnas en sandlåda med bakbord, gungor, mindre rutschbana, lekstuga och möj-

lighet att leka under tak vid otjänligt väder. För de större barnen bör finnas gungor, cykelslinga, klätterställning, rutschbana, gungdjur, lektugor och klätterträd samt odlingslotter. Naturmaterial förespråkas.

Tomtens storlek och/eller lutning kan begränsa vad som rymms. Cykelslinga är ex på sådant som beror av hur terrängen ser ut, gungor kräver stora ytor, osv.